

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

ПРАКТИКА ЄСПЛ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

**МАТЕРІАЛИ
круглого столу**

*м. Одеса,
5 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

ва практика ЄСПЛ щодо справ, пов'язаних з встановленням опіки над дітьми, позбавленими батьківського піклування, виділила досить суттєві проблемні сфери у національній площині вирішення означених питань, які потребують суттєвого практичного доопрацювання.

Література

1. Клім С. І. Процесуальні права дитини в контексті рішень європейського суду з прав людини // Науковий вісник Херсонського державного університету : зб. наук. пр. — Херсон, 2014. — Вип. 6-1, т. 4. — С. 203–207.
2. Конвенція про права дитини : Конвенція ООН від 20.11.1989 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml.
3. Європейська конвенція про здійснення прав дітей : Конвенція Ради Європи від 25.01.1996 р. // Офіційний вісник України. — 2007. — № 91. — Ст. 3355.
4. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_327/
5. Сніжко М. Б. Захист прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права [Електронний ресурс] / М. Б. Сніжко. — Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/19188/>
6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 30. — Ст. 260.
7. Чугуєвська М. Виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини : проблемні аспекти [Електронний ресурс] // Віче. — 2013. — № 2. — Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3895>.
8. Справа «Савіні проти України» (Заява № 39948/06) : Рішення Європейський суд з прав людини, від 18.12.2008 // Офіційний вісник України. — 2009. — № 84. — Ст. 2852
9. Справа «Мамчур проти України» (Заява № 10383/09) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/file/50656>.

Соломахіна Олена Миколаївна,

*старший викладач кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРИНЦИПНИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ СИМБІОЗУ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА І ПРАВА ЄС

Українська традиція приватного права належить до континентальних систем, і тому судовий прецедент офіційно не є джерелом права і в Україні. Однак значення судової проктики не можна недооцінювати. 23 лютого 2006 року Верховна Рада України прийняла Закон України

«Про виконання та застосування практики Європейського суду з прав людини» [2]. Згідно з цим законом, при розгляді справ судами України, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та практика Європейського суду з прав людини повинні використовуватися як джерела права.

Кожній галузі права, зокрема і цивільно процесуальному праву, також властивий певний комплекс принципів. Саме вони у випадку прогалини в законодавстві дозволяють застосовувати норми за аналогією. Так, за словами Гельвеція: «Знання принципів замінює знання деяких фактів» [5].

Тому практика застосування принципів, які закріплені в Європейському законодавстві не є новизною. В цивільному процесі досить часто посиляються на Конвенції та висновки ЄСПЛ, які є джерелами права в українському законодавстві з 2006 року.

Так, Європейський суд з прав людини зазначає, що принцип юридичної визначеності, закріплений у ст. 6 Конвенції є невідомою організаційною складовою верховенства права [1]. Теоретичне дослідження даного питання здійснювали А. М. Приймак, Л. В. Ушакова, М. І. Коцюбра [5] Практичне відображення цей принцип знайшов у справі № 159/1464/14-ц за позовом А. Г. Красевича до К. Л. Красевич, третя особа ОСББ «Берізка» про визнання права власності на нерухоме майно в порядку спадкування за заповітом [8].

Так в ухваленому судом рішенні зазначено, що одним із основоположних аспектів верховенства права є принцип юридичної визначеності, згідно з яким у разі остаточного вирішення спору судами їхнє рішення, що набрало законної сили, не може ставитись під сумнів (справа «Брумареску проти Румунії»).

Тому суд встановивши, що є таке, яке набрало законної сили рішення суду першої інстанції, яким підтверджено чинність заповіту, ухвалив рішення про визнання права власності А. Г. Красевича на нерухоме майно — квартиру за цим же заповітом.

Досить часто судами загальної юрисдикції використовуються також положення викладені у ст. 1 Протоколу № 1 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в якій визначено, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права [3].

Вказана норма використовувалась судами у справах предметом розгляду яких було встановлення права власності на майно (кошти) з по-

кликанням принципу недопустимості в обмеженні такого права особи та застосовувалась у поєднанні із практикою викладеною у рішеннях Європейського суду з прав людини у справах: «Zolotas проти Греції», «Стретч проти Сполученого Королівства» [4].

Прикладом вказаного застосування можна привести справу № 165/706/15-ц за позовом Л. Т. Якубської до ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» про захист прав споживача та повернення коштів за депозитним договором [8].

В окремих випадках судами використовується і інша практика Європейського суду з прав людини. Так у справі № 169/418/15-ц за позовом М. І. Цюпака, І. І. Ткачук до Г. І. Цюпак про усунення перешкод в користуванні майном [8], були застосовані положення викладені у рішенні Європейського суду з прав людини по справі «Юніон Аліментаріа Сандерс С. А. проти Іспанії» де суд наголошував, що принцип права особи на справедливий і публічний розгляд його справи, упродовж розумного строку, кореспондується обов'язок добросовісно користуватися наданими законом процесуальними правами, утримуватись від дій, що зумовлюють затягування судового процесу, та вживати надані процесуальним законом заходи для скорочення періоду судового провадження [6].

В окремому випадку судом при ухваленні рішення по справі № 165/891/15-ц позовом О. Б. Війтовича до Д. С. Фондеркіна про принцип права відшкодування моральної шкоди заподіяної злочином [8], було застосовано висновок викладений у рішенні Європейського суду з прав людини «Абдулазіз, Кабалес і Балкандалі проти Сполученого Королівства» згідно якого, деякі форми нематеріальної шкоди, включаючи моральні страждання, за самою їхньою природою не завжди можна підтвердити конкретними доказами, але це не заважає суду призначувати грошову компенсацію, якщо у нього є розумні підстави вважати, що заявник зазнав моральної травми, яка потребує такого відшкодування [7].

Так суд, встановивши факт заподіяння позивачу моральної шкоди унаслідок нанесення йому відповідачем легких тілесних ушкоджень, ухвалив рішення про часткове задоволення позову, стягнувши 5000 грн. з відповідача у його користь.

В іншому випадку при ухваленні рішення про відмову в задоволенні позову судом у справі № 159/2890/15 А. В. Данилюка до А. М. Данилюк про звільнення від сплати аліментів [8], було застосовано висновок викладений у рішенні ЄСПЛ «Чепелев проти Російської Федерації» де вказано, що особлива увага має приділятися інтересам дитини, які за-

лежно від природи й важливості можуть користуватись пріоритетом по відношенню до інтересів батьків [9].

Отже, можна зробити висновок, що практика застосування судами Європейського законодавства не є міфом чи незбагненим фактом. Принципи закріплені в міжнародному праві часто використовуються у судовій практиці і дозволяють в деяких випадках, приклади яких були наведені в даній статті, усувати прогалини вітчизняного законодавства. Тому існування Європейського права і Цивільного процесуального права мають нерозривний зв'язок.

Л і т е р а т у р а

1. Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод // Урядовий кур'єр. — 2010. — № 215. — С. 213.
2. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» // Відомості Верховної ради України. — 2006. — С. 1114.
3. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. // Офіційний вісник України. — 2006. — С. 270.
4. Павленко В. Валютне задоволення по-українськи, або Як повернути свій вклад у доларах? / В. Павленко, А. Гвоздецький // Закон і бізнес. — 2015. — № 1–2. — С. 12.
5. Приймак А. М. Принцип правової визначеності: поняття і окремі аспекти // Наукові записки. Т. 3. Юридичні науки. — 2010. — № 131. — С. 53.
6. Розумний строк судового розгляду [Електронний ресурс] // «Lex» — правовий портал України. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://ukr-pravo.at.ua/index/0-955>.
7. Справа «Абдулазіз, Кабалес і Балкандалі проти Сполученого Королівства» // Практика з Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. — 2004. — № 3. — С. 11.
8. Узагальнення практики застосування судами практики ЄСПЛ та дотримання судовими інстанціями Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у 2015 році [Електронний ресурс] // ВСУ. — 2016. — Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/B714BFACD5463C0DC2257B4B002E541](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/B714BFACD5463C0DC2257B4B002E541).
9. Чепелев проти Російської федерації // Бюлетень Європейського суду з прав людини. — 2008. — № 12. — С. 32.